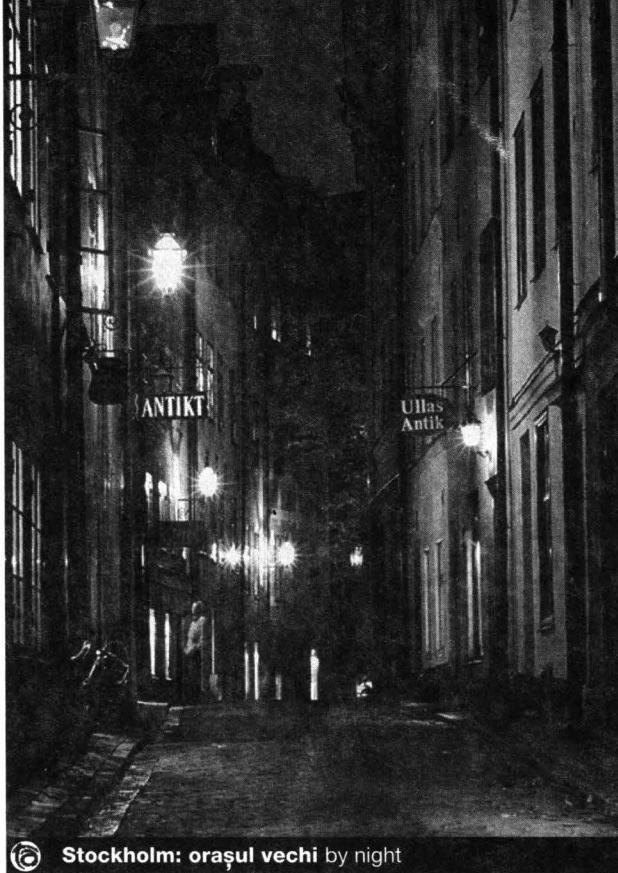

directorului Emil Boroghină de a aduce la Festivalul ETC (și) o piesă românească s-a văzut răsplătit cu prisosință.

Ar mai fi destule de povestit despre scurta vizită la Stockholm, capitala statului european cu – zice-se – cel mai ridicat nivel de viață. Ar merita o descriere, fie și succintă, farmecul orașului clădit pe câteva insule, splendoarea masivă a clădirilor (inclusiv a Primăriei, cu faimoasa incintă unde se decernează Premiul Nobel), masivitate îndulcită de verdele copacilor sau, pe fațada Teatrului Regal de Dramă – „teatrul lui Bergman“! –, de albul ornamentelor rococo, aerul medieval și totuși ciudat de familiar al ulicioarelor în pantă din „orașul vechi“, atmosfera sărbătorească dată de drapelele ce fluturau, în mulțime nesfârșită, deasupra tuturor străzilor, agățate pe cabluri întinse de la o casă la alta. Mi-a plăcut să mă gândesc că, poate, ele fuseseră arborate și în onoarea noastră, adică a teatrului venit, cale lungă, tocmai din România. Și, mai știi...?

ALICE GEORGESCU

Stockholm: orașul vechi by night

PREMIUL NOBEL PENTRU LITERATURĂ 1997 – DARIO FO

„Saltimbancul“ și satul global

L iteratura italiană a cucerit al șaselea Premiu Nobel în mai puțin de un secol. După poetul Giosuè Carducci, în 1906, prozatoarea Grazia Deledda, în 1926, prozatorul și dramaturgul Luigi Pirandello, în 1934, poetul Salvatore Quasimodo, în 1954, și poetul Eugenio Montale, în 1975, Premiul Nobel pentru literatură a fost atribuit, acum, dramaturgului Dario Fo, om de teatru complet, actor comic de geniu, scenograf și regizor. Considerat una din personalitățile de prim plan ale farsei moderne și teatrului politic, Dario Fo, la cei 71 de ani ai săi, este, poate, cel mai jucat dramaturg italian contemporan. Forța operei sale – subliniază motivația juriului Nobel – constă în aceea că știe să distreze publicul, dându-i în același timp teme de meditație, tratând subiecte esențiale, invitând la dezbatere, deschizând perspective. Opera sa, în cea mai bună tradiție a „saltimbancilor“ medievali, ridiculizează puterea și reinstaurează demnitatea celor umili. În intensă activitate a lui Dario Fo-autorul, se disting două faze: cea a revistelor, scrise în colaborare cu Durano și Parenti la începutul anilor '50, și cea a farselor, ca **Zugravii nu au amintiri** (legată de tradiția italiană a secolului trecut). Vena suprarealistă, elanul fantastic, parodia sarcastică se îmbogățesc în opere succesive, fie că e vorba de **Arhangheli nu joacă flipper** sau de **Doamna e de aruncat** (1967), în care Fo analizează istoria sau actualitatea în cheie satirică, atacând miturile culturale, instituțiile publice, nedreptățile sociale. Începând din anii '70, cu **Moartea accidentală a unui anarhist**, Fo

urmărește, până în anii noștri, o formă de teatru declarat politic și militant. Piese sale suscită reacții contrare și, uneori, sunt obiectul unor polemici aspre. Titluri precum **Sănătoși de legat, Nu toți hoții fac rău, Omul gol și omul în frac, Avea două pistoale, cu ochi albi și negri**, sunt semnificative pentru temele abordate de autor. În **Misterul buf** (1969), de pildă, Fo recuperează filonul teatrului popular protestatar. El dezvoltă cu extremă abilitate repertoriul comic, de la Plaut și commedia dell'arte până la mecanismele farsei, ale cabaretului.

Scriitura sa este mai degrabă o construcție, un eșafodaj al textului teatral, pe care glisează toate componentele spectacolului: scenografia, regia, jocul actoricesc. Dramaturgia lui Fo s-a sprijinit mereu pe o comunicare intensă cu publicul, transformând nu o dată spectacolele în participări corale, interactive, cu o regie voit „contemporană“, ce a ales misterele medievale tratându-le prin prisma unor reflecții politice.

Juriul academic din Suedia nu și-a dezmințit totala disponibilitate spre noutate și deschidere, spre orice poate face vâlvă în „satul global“. În mai puțin de douăsprezece luni, s-a trecut de la aristocratica aură a poetei poloneze Szymborska, la comunicarea suculentă, populară a „saltimbancului“ iubit pe toate meridianele, Dario Fo. Greu de imaginat un salt mai acrobatic ca acesta, care premiază cu îndrăzneală nu doar pe dramaturg, ci și talentul extraordinar de actor-mim al lui Dario Fo (maestru al gagurilor și al unui jargon propriu),

SCENA LUMII

Scenă din *Avea două pistoale cu ochi albi și negri* de Dario Fo la Comedie (regia: Tudor Mărăscu)

ori pe scenograful Dario Fo, pe regizor, pe omul de teatru prin excelență, sensibil și profund implicat în actualitatea propriei țări și a propriei epoci. Unele din piesele lui Fo au văzut lumina rampei și în România: **Elisabeta, din întâmplare o femeie**, la Teatrul Mic din București, **Avea două pistoale cu ochi albi și negri**, tot în București, la Teatrul de Comedie, **Porunca a șaptea**, la Teatrul „Bulandra” și la Teatrul de Stat din Sibiu.

Ce a declarat Dario Fo la aflarea veștii? Colegul Marco Tesei, de la Giornale Radio RAI, l-a intervievat la zece minute după aflarea știrii. Iată rezumatul, transmis prin amabilitatea Radiodifuziunii Italiene pentru Radio România Internațional.

Rep: Vă așteptați la acest premiu?

DF: Să fiu sincer, nu mă așteptam. Sunt vreo 22–25 de ani de când particip la concurs, dar de-acum nu mai speram. Și-apoi, în fond, credeam că ar fi de-a dreptul imposibil ca un actor, un om de teatru, să ia Premiul Nobel. În acest moment, mai cred că au dorit să premieze prin intermediul meu pe toți cei care, de-a lungul timpului, au fost nedreptățiți, precum Brecht sau atâția alți autori.

Rep: Considerați premiul ca fiind acordat și angajării sociale polemice a operei dumneavoastră?

DF: Fără îndoială. Dacă nu pentru altceva, măcar pentru strădania de a fi coerent și constant în tratarea unor teme. Aș dori să subliniez că datorez în mare măsură premiul soției mele, actrița Franca Rame, care s-a ocupat de traducerea și difuzarea operei mele, de montarea pieselor mele în străinătate. În privința pieselor mele, îmi sunt dragi multe, de la **Misterul buf** la monologurile pentru femei, pe care Franca le-a interpretat mulți ani la rând.

Rep: E greu să faci teatru azi, Dario Fo?

DF: E greu pentru tineri, pentru că nu au spații de joc, pentru că nu mai există același interes pentru teatru. De

pildă, la noi, Săptămâna modei a eclipsat orice alt eveniment la Milano.

Rep: Ați fost întotdeauna un nonconformist, Dario Fo. Academicienii suedezi au fost ei, oare, conformiști?

DF: Deloc. Academia a premiat întotdeauna opere variate, după criterii originale. De data asta poate că au luat în considerare și coerența valorii unei vieți, nu doar a unei opere.

Rep: Veți merge pe 10 decembrie să primiți premiul?

DF: Bineînțeles. Voi merge și va trebui să mă familiarizez din nou cu fracul, pe care, cândva, pe scenă, vă mărturisesc, îl purtam cu mare eleganță.

Ce-ar mai fi de adăugat? Poate, cele spuse de Vittorio Gassman și citate de presă sub titlul „A învins cuvântul”: „... Fo este mai ales un artist de teatru, un om al scenei, un actor care a făcut materie vizuală pe scenă din propria sa cultură, din imagini (desenează și pictează minunat), din propriile-i lecturi, din experiența de viață, din muzica sa. Un om de teatru în sens global...”. Dincolo de valoarea materială a premiului (un milion de dolari), de notorietatea lui indiscutabilă, ce se răsfrânge benefic asupra premiantului, de vâlva populară sau de publicitatea rafinată, la urma urmelor, ceea ce este important, sublinia Gassman, e că „reflectorul” Premiului Nobel se concentrează asupra **teatrului**.

Păreră la care nu putem să nu subscriem, cei ce iubim teatrul, cei care, de azi înainte, vom putea păși mai senini prin „satul global”, cu sentimentul tonic că Dario Fo, așa cum îl cunoaștem din opera sa, din spectacolele sale, ne primește pe toți deopotrivă, actori, regizori, scenografi, dramaturgi, tehnicieni și spectatori, sub pulpana fermecată a fracului său. Cu condiția să credem în forța miraculoasă a teatrului de a schimba lumea.

CARMEN VELCU

